

TÁJÉKOZTATÓ

A KOLLEKTÍV SZERZŐDÉS KITERJESZTÉSI ELJÁRÁS JOGI ÉS MEGÁLLAPODÁSOS KERETEI, GYAKORLATA

1. A Munka Törvénykönyve hatályos rendelkezései

- 1.1. A Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. XXII. törvény (a továbbiakban: Mt.) 31. §-a alapján kollektív szerződést munkáltató, munkáltatói érdekképviselői szervezet, valamint szakszervezet illetve több szakszervezet köthet.
- 1.2. A megkötött kollektív szerződés hatályát a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter az Mt. 34. § (1) bekezdése szerint – a kiterjesztéssel érintett országos munkáltatói (munkaadói) és munkavállalói érdekképviselői véleményének kikérése után – kiterjesztheti az egész ágazatra (alágazatra, szakágazatra), ha az alábbi feltételek fennállnak:
 - a szerződést kötő felek az adott ágazatban reprezentatívak,
 - a szerződést munkáltatói érdekképviselői szervezet kötötte,
 - a kiterjesztést a szerződést kötő felek együttesen kérték.
- 1.3. Az Mt. 34. § (2) bekezdése szerint reprezentatívnak az a munkáltatói érdekképviselő minősül, amely taglétszámánál, gazdasági jelentőségénél, a foglalkoztatottak létszámánál fogva az adott hatályossági körben a legjelentősebb.
- 1.4. Az Mt. 34. § (3) bekezdése szerint reprezentatívnak az a szakszervezet minősül, amely taglétszámánál, a munkavállalók támogatottságánál fogva az adott hatályossági körben a legjelentősebb.

A szakszervezet munkavállalók általi támogatottságának megítélésénél, a kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkáltatóknál, a szerződés megkötését megelőző utolsó üzemi tanácsi választások eredményeit kell figyelembe venni [Mt. 34. § (4) bek.].

Ha a kollektív szerződést több szakszervezet kötötte, a reprezentativitást együttesen kell vizsgálni [Mt. 34. § (5) bek.].
- 1.5. Az Mt. 34. § (6) bekezdés rendelkezése alapján a kiterjesztett hatályú kollektív szerződés felmondását a felmondást gyakorló fél köteles a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszternek bejelenteni.
- 1.6. Az Mt. 34. § (7) bekezdés alapján a kiterjesztett hatályú kollektív szerződés felmondása esetén a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter a felmondási idő lejártának napjára a kollektív szerződés kiterjesztő hatályát megszünteti. Ha a szerződést több szakszervezet kötötte és valamely szakszervezet felmondása esetén a szakszervezetek együttes reprezentativitása nem áll fenn a miniszter szintén köteles a kollektív szerződés kiterjesztő hatályát megszüntetni.
- 1.7. Az Mt. 34. § (8) bekezdése szerint a kiterjesztésről, a kiterjesztés megszüntetéséről szóló határozatot, valamint a kiterjesztett hatályú kollektív szerződés szövegét, a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter hivatalos lapjában közzéteszi.

A kiterjesztés hatályának kezdő időpontja a közzététel napja.
- 1.8. Az Mt. 35. § alapján a miniszter kollektív szerződés kiterjesztésére vonatkozó határozata ellen a kollektív szerződés hatálya alá tartozó ágazatban működő bármely szakszervezet, munkáltatói érdekképviselő vagy munkáltató bírósághoz fordulhat.

2. Az Érdekegyeztető Tanács Bér- és Munkaügyi Bizottsága állásfoglalása

Az Mt. részletes eljárási szabályokat nem tartalmaz a kiterjesztési eljárással összefüggésben, ezért az egységes gyakorlat kialakítása érdekében **az Érdekegyeztető Tanács Bér- és Munkaügyi Bizottsága** (a továbbiakban: BMB) **1994. áprilisában állásfoglalást** alakított ki.

2.1. A kiterjesztésre irányuló kérelemben a KSH „gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere” (TEÁOR) alapján határozottan meg kell jelölni, hogy a felek a kollektív szerződés hatályát milyen ágazatra, alágazatra (esetleg szakágazatra) kívánják kiterjeszteni. Az Mt. szabálya alapján nem szükségszerű a kollektív szerződés hatályának kiterjesztése az egész ágazatra. Lehetőség van arra is, hogy a felek csak az ágazat egy részére (alágazatra, szakágazatra, illetve több alágazatra vagy szakágazatra) kérjék a kiterjesztést.

A kiterjesztéssel a kollektív szerződés rendelkezései minden munkáltatóra kiterjednek, amelyek az adott ágazatban fejtik ki főtevékenységüket, függetlenül attól, hogy tagjai-e a szerződést kötő munkáltatói érdekképviselői szervezetnek. Így a kiterjesztés vonatkozik azokra a munkáltatókra is – amennyiben a kiterjesztés még időben hatályos –, amelyek később kezdik tevékenységüket, vagy időközben változás következik be a munkáltató személyében.

2.2. A kiterjesztést kérő felek reprezentativitását alátámasztó adatokat a szerződéskötő feleknek kell a minisztérium részére biztosítani, abban a körben (ágazat, alágazat, szakágazat), amelyben a kiterjesztés alapján a kollektív szerződés hatálya érvényesülni fog. Az adatokat a kollektív szerződés kiterjesztésére irányuló kérelemben kell szerepeltetni (csatolni kell hozzá).

Ha valamely ágazatban, al- vagy szakágazatban a kollektív szerződést kötő bármely szervezet a benyújtott adatok alapján nem reprezentatív, vagy adatok hiányában reprezentativitása nem megállapítható, arra az ágazatra, al- vagy szakágazatra a kollektív szerződés hatálya nem terjeszthető ki.

A kiterjesztést kérő szerződő felek reprezentativitása alapvetően az Mt. 34. § (2) bekezdésében meghatározott ismérvekkel mutatható be. A munkáltatói érdekképviselői szervezet reprezentativitásának mérésénél a BMB az Mt-ben felsorolt ismérvek olyan rangsorolását látta indokoltnak, amely elsősorban a munkavállalói létszámot, ezt követően a gazdasági jelentőséget (nettó árbevétel alapján) és végül – legkisebb súllyal – a taglétszámot (az adott munkáltatói érdekképviselőhöz tartozó gazdálkodó szervezetek számát) értékeli.

2.3. A kollektív szerződés hatályának kiterjesztését a szerződő felek csak **együttesen** kérhetik. Ebből egyértelműen következik az is, hogy abban az esetben, ha valamely szerződő oldalon több szerződést kötő fél szerepel, valamennyi szerződést kötőnek kérni kell a kiterjesztést. Ez irányadó természetesen akkor is, ha valamelyik fél a szerződéskötést követően csatlakozott a kollektív szerződéshez. Ha pedig a kiterjesztési kérelem benyújtása után kerül sor a kollektív szerződéshez való csatlakozásra, a kiterjesztést kérő felek döntésétől függ, hogy az utólagos csatlakozás figyelembevételét a kiterjesztésnél kérik-e, amennyiben igen, ez utóbbi csatlakozott félre is vonatkozik az együttes kérelem szükségessége.

- 2.4. Az Mt. 34. § (1) bekezdése értelmében kollektív szerződés hatályának kiterjesztésére csak akkor kerülhet sor, ha a kollektív szerződést munkáltatói oldalon – az egyesületi törvény alapján megalakított társadalmi szervezetként bejegyzett – érdekképviselői szervezet kötötte. A reprezentativitás ugyanis csak szervezetek tekintetében értelmezhető. Ennek elbírálásához szükséges, hogy a munkáltatói érdekképviselő a kiterjesztési kérelemmel együtt benyújtsa a szervezet bírósági nyilvántartásba vételéről szóló határozat hitelesített másolatát, valamint a szervezet alapszabályát is.
- 2.5. A kiterjesztésre irányuló kérelem elbírálásának **eljárási rendjére** vonatkozóan az Mt. nem tartalmaz szabályokat. Tekintettel azonban arra, hogy a kiterjesztésről a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter határoz, az államigazgatási eljárásra irányadó szabályokat kell alkalmazni. A kérelem benyújtásától a 30 nap áll rendelkezésre a határozat meghozatalára. Amennyiben a kiterjesztési kérelem elbírálása tekintetében hiánypótlásra van szükség, a határozathozatal kitolódik.
- A miniszter kiterjesztésre vonatkozó döntését megelőzően a **döntés-előkészítő munkába**, az Mt. 34. § (1) bekezdés szerint szükséges bevonni az érintett munkavállalói és munkáltatói érdekképviselői szervezeteket. Az Országos Érdekegyeztető Tanács Bér- és Kollektív Megállapodások Bizottsága (a továbbiakban: BKMB) a kiterjesztési kérelmet benyújtó szerződő felek bevonásával megvitatja a kiterjesztési kérelmet, és javaslatot tesz a miniszter részére.
- A kiterjesztési kérelmet és a kollektív szerződést a beérkezését követő 15 napon belül kell meg küldeni a BKMB tagjainak. A BKMB a kiterjesztési kérelemmel kapcsolatos álláspontjának kialakítására háromoldalú szakértői csoportot hozhat létre.
- 2.6. A kiterjesztésre vonatkozó eljárás során **a kollektív szerződés rendelkezései jogszerűségének** vizsgálata is indokolt, mivel érvénytelen szabályokat tartalmazó kollektív szerződés hatályának kiterjesztése semmiképp nem kívánatos. Ezért a jogszerűségi vizsgálatról a törvény kifejezetten ilyen előírása hiányában sem lehet eltekinteni.
- 2.7. A minisztert a felek kiterjesztési kérelme olyan vonatkozásban köti, hogy ha a kollektív szerződés hatályának kiterjesztése tekintetében a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter csak abban dönthet, hogy a hatályt kiterjeszti-e vagy sem, a kollektív szerződés egyes rendelkezései között nem választhat. A miniszter a kollektív szerződés hatályának kiterjesztésére vonatkozó – akár a kérelemnek helyt adó, akár azt elutasító – határozatát érdemben megindokolja.
- Ugyanakkor a szerződést kötő felek a kiterjesztés iránti kérelmükben meghatározhatják, hogy a kollektív szerződés mely rendelkezéseire nézve kérik a hatály kiterjesztést. Az egyes rendelkezések hatályba lépése tekintetében eltérő időpontok is kérhetők.
- A kérelem tartalmát a benyújtást követően a határozathozatalig a kiterjesztést kérők módosíthatják.
- 2.8. Az Mt. 35. §-a értelmében a miniszter „kiterjesztésre vonatkozó határozata ellen” a kiterjesztés által a kollektív szerződés hatálya alá kerülő ágazatban (alágazatban) működő valamennyi szakszervezet, munkáltatói érdekképviselői szervezet, illetve munkáltató bírósághoz fordulhat. Tekintettel arra, hogy ez esetben **államigazgatási határozatról** van szó, **a jogorvoslat** elbírálására a közigazgatási perekre irányadó szabályokat kell alkalmazni.
- Az Mt. hivatkozott rendelkezése, illetve az államigazgatási eljárás szabályai alapján a határozat bíróság előtti megtámadása csak kiterjesztő határozat esetében lehetséges, illetőleg a kiterjesztésre vonatkozó kérelem elutasításakor csak jogszabálysértés esetén megengedett a bírósághoz való fordulás. A határozattal szemben fellebbezésnek helye nincs. A határozat felülvizsgálata iránt a Kollektív Szerződés hatálya alá tartozó

ágazatban működő bármely szakszervezet, illetve munkáltatói érdekképviselői szervezet, vagy munkáltató – a határozat közzétételétől számított harminc napon belül – keresettel fordulhat a Fővárosi Bírósághoz.

A fellebbezés kizárása a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 100. § a) pontján, a jogorvoslatra történő felhívás a Ket. 109. § (1) bekezdésén, a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 23. §-a (1) bekezdésének i) pontján, 326. §-án és 330. §-án, valamint az Mt. 35. §-án alapul.

- 2.9. A kiterjesztésről szóló határozatot a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter hivatalos lapjában, a Munkaügyi Közlönyben kell közzé tenni. A kollektív szerződés eltérő rendelkezése hiányában ez a közzététel minősül kihirdetésnek is. A határozat közzététele mellett a feleknek együtt kell működniük annak érdekében, hogy a kiterjesztés tényét és a kiterjesztett kollektív szerződés rendelkezéseit **az érintettek megismerhessék**.

3. A kiterjesztési eljáráshoz, ügyintézéshez kapcsolódó határidők

3.1. Kiterjesztő határozat

A kiterjesztő határozat meghozatalára a Ket. 33. § alapján a kérelemnek az eljárásra hatáskörrel rendelkező foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszterhez történő megérkezéstől számított 30 nap áll rendelkezésre.

Az ügyintézési határidőn belül kell kikérni a BKMB véleményét, álláspontját.

Az ügyintézési határidőbe nem számít bele a hiánypótlás teljesítéséig terjedő idő.

3.2. Kiterjesztő határozat közzététele

A kiterjesztő határozatot, a kollektív szerződés szövegét a Munkaügyi Közlönyben kell közzétenni. A Munkaügyi Közlöny havonta egyszer, a hónap végén jelenik meg. A közlöny szerkesztőségének a közzéteendő anyagokat a tárgyhó 15-20-ig kell megküldeni. Ez időpont után meghozott kiterjesztő határozat csak a következő hónapban megjelenő számban tesz közzé.

3.3. Jogorvoslati határidő

A Ket. 109. § (1) bekezdés alapján a kollektív szerződés kiterjesztő határozat felülvizsgálatát a határozat közzétételétől (Munkaügyi Közlönyben való kihirdetésétől) számított harminc napon belül kérhetik a Fővárosi Bíróságtól.

4. A kiterjesztési kérelemhez csatolandó dokumentumok, adatok

Az érdekképviselők reprezentativitásának megállapításához benyújtandó adatok köre és formája az elmúlt évek kollektív szerződés kiterjesztései, valamint az ágazati párbeszéd bizottságok részvételi feltételei igazolása, tapasztalatai során alakult ki.

- 4.1. A kiterjesztési kérelemhez a megkötött kollektív szerződés aláírt eredeti példányát kell csatolni.

4.2. Munkáltatói érdekképviselő dokumentumai, adatai

- Az érdekképviselő bírósági bejegyzésének, nyilvántartásba vételének egy hónapnál nem régebbi hiteles másolata.
- Az érdekképviselő alapszabálya.

- Az érdekképviselő támogatottsági adatai:
 - ◆ A kollektív szerződés hatálya alá tartozó, a munkáltatói érdekképviselőnek a szerződéskötésre felhatalmazást adó munkáltatók (gazdálkodó szervezetek) beazonosítható listája (a kollektív szerződésnek ezt tartalmaznia kell).
(A munkáltatók neve mellett fel kell tüntetni a KSH törzsszámot vagy az adószámot vagy a cégjegyzék számot.)
 - ◆ A kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkáltatók által foglalkoztatottak, a kérelem benyújtását megelőző év átlagos statisztikai állományi létszáma.
 - ◆ A kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkáltatók, a kérelem benyújtását megelőző második év nettó árbevétele.

4.3. Munkavállalói érdekképviselő dokumentumai, adatai

- Az érdekképviselő bírósági bejegyzésének, nyilvántartásba vételének egy hónapnál nem régebbi hiteles másolata.
- Az érdekképviselő alapszabálya.
- Az érdekképviselő támogatottsági adatai:
 - ◆ A kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkáltatóknál működő munkahelyi alapszervezetek listája, aktív (munkaviszonyban álló) tagjainak létszáma.
(A munkáltatók neve mellett fel kell tüntetni a KSH törzsszámot vagy az adószámot vagy a cégjegyzék számot.)
 - ◆ A kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkáltatóknál a szerződés megkötése előtti utolsó üzemi tanácsi választási eredmény, a szakszervezet munkahelyi szervezetének jelöltjeire leadott ún. redukált szavazatok száma (redukált szavazat: a szakszervezet jelöltjeire leadott szavazatok számát el kell osztani az üzemi tanács Mt. szerint megválasztható számával).
(A munkáltatók neve mellett fel kell tüntetni a KSH törzsszámot vagy az adószámot vagy a cégjegyzék számot.)

Az érdekképviselők bírósági bejegyzését, alapszabályát a kollektív szerződés módosítására vonatkozó kiterjesztési kérelemhez már nem szükséges csatolni, a reprezentativitást alátámasztó adatokat igen.

Amennyiben a munkáltatói, illetve a munkavállalói érdekképviselő az ágazati párbeszéd bizottság részvételi feltételei megállapításához benyújtott a Részvételt Megállapító Bizottsághoz (a továbbiakban: RMB) dokumentumokat, adatokat és az alapján az RMB bizottság tagjának nyilvánította, eltekinthetnek a fentebb felsorolt dokumentumok, adatok kiterjesztési kérelemhez történő csatolásától.

Ebben az esetben elegendő, ha felhatalmazzák a foglalkoztatáspolitikáért felelős minisztert, a minisztériumot, hogy az ágazati párbeszéd bizottság részvételi feltételei megállapításához az RMB részére benyújtott dokumentumokat, adatokat a kollektív szerződés kiterjesztési eljárása során reprezentativitásuk igazolásához felhasználhassa.

SZMM, Munkaiügyi Kapcsolatok és Bérpolitikai Főosztály